

that can ensure the spiritual and moral security of the individual in modern conditions, since the result of this upbringing is the spiritual and moral culture of the individual, and a person of a high spiritual and moral culture is always in spiritual and moral security.

Spiritual and moral education presupposes a careful selection of instruments of influence on the process of development and formation of personality, elimination of negative factors that can distort the personality, limit its spiritual and moral possibilities, exclude the existence of any kind of threats to the individual.

Keywords: *Spirituality, spiritual and moral upbringing, spiritual and moral security, spiritual and moral culture, personality.*

Мірошніченко Валентина Іванівна – доктор педагогічних наук, доцент, начальник (завідувач) кафедри теорії та історії держави і права та приватно-правових дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (м. Хмельницький, Україна). E-mail: mvi_2016ukr.net

Miroshnichenko Valentyna Ivanivna – Doctor of Pedagogical Sciences (Ed.D. in Education), Professor, Head of the Department of Theory and History of State and Law and Private-Law Disciplines of the National Academy of the Borderguard Troops of Ukraine named after Bohdan Khmelnytsky (Khmelnitsky, Ukraine). E-mail: mvi_2016ukr.net

УДК 378.015.31 : 340 (045)

ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЇХ ГРОМАДЯНСЬКОСТІ

М. В. Оганян

В статті автор розкриває значення правового виховання студентської молоді як ефективного чинника формування їх громадянськості. Характеризується структура і зміст поняття «громадянськість». Аналізуються сучасні концепції вирішення проблеми виховання громадянина-патріота, серед яких чільне місце займає ідея правового виховання студентів. Ефективним методом досягнення поставленої мети автор визначає кейс-метод і характеризує його.

Ключові слова: *громадянськість, правове виховання, кейс-метод.*

Постановка проблеми. Сучасний молодий фахівець – випускник вищого навчального закладу – має бути взірцем для підростаючих поколінь

не тільки як професіонал, але й як громадянин-патріот. Одним із аспектів усебічного розвитку людини є висока правова культура. Адже не можна вважати людину справжнім громадянином, якщо вона, маючи широкі знання, добре працюючи або навчаючись, порушує закони, права, не поважає і не шанує Батьківщину.

Здатність людини розуміти правила співжиття і вимоги законів та відповідно поводитися не є вродженою, вона формується під впливом спеціальних виховних заходів і є наслідком спілкування з іншими людьми, участі в різних видах діяльності. Отже, перед сучасною вищою освітою постає завдання не тільки готувати конкурентоспроможних фахівців, але й відповідальних громадян, які мають високий рівень правової культури. То ж правове виховання має стати важливою ланкою у становленні громадянина не залежно від профілю вищого навчального закладу який він закінчує.

Ідеї патріотичного, громадянського та національного виховання молодих поколінь досліджували М. Авдєєв, Н. Авер'янова, В. Баранівський, М. Бака, О. Бабакіна, В. Борисов, Т. Гребеник, С. Драч, В. Іванчук, Ю. Івженко, О. Жаровська, М. Жеребцова, Ю. Завалевський, А. Сігова.

Зважаючи на актуальність і важливість обраної теми **метою статті** є розкриття значення правового виховання студентської молоді як чинника формування їх громадянськості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відомо, що виховання громадянина й патріота – це формування гармонійно розвиненої, високоосвіченої, соціально активної та національно свідомої людини, наділеної глибокою громадською відповідальністю, знанням законів, прав і обов'язків, здоровими інтелектуально-творчими й духовними якостями, родинними й патріотичними почуттями, працьовитістю, винахідливістю та ініціативністю [4].

За визначенням Г. Пономарьової громадянськість характеризується як моральна позиція, що втілюється в почутті обов'язку і відповідальності людини перед громадянським колективом, до якого вона належить (державна, родина, професійна чи інша спільнота), у готовності відстоювати і захищати від будь-яких зазіхань на його права та інтереси [4].

Почуття громадянськості, як зазначає О. Бабакіна, впливає з самоусвідомлення людиною себе як особистості, як самостійного, індивідуального члена суспільства, який володіє певними правами і обов'язками, закріпленими в законодавстві, бере активну участь у

прийнятті та здійсненні державних рішень і керується в повсякденному житті певними моральними нормами і цінностями [1, с. 181–190].

Розкриваючи суть громадянськості, не можна не згадати концепції видатного вченого В. Вернадського [2] про ноосферу, тобто сферу розуму, що відображає таку стадію розвитку біосфери, на якій свідомо діяльність людини впливає на виникнення та розв'язання глобальних проблем [1].

Усе вищезазначене може бути зрозумілим у ракурсі визначення сутності громадянськості, коли остання розуміється як: усвідомлення себе громадянином Всесвіту; чітке розуміння планетарних процесів і глобальних проблем; усвідомлення зв'язку ноосфери та життєдіяльності людських суспільств; відчуття причетності до природних явищ; формування особистісної відповідальності за ноосферу як середовище та продукт людської життєдіяльності; усвідомлення самого себе як суб'єкта, який створює ноосферу [2, с. 240].

Крім усього іншого, громадянськість – особистісна якість, що характеризує людину як представника цивілізованого суспільства, це соціальний оптимізм, уміння дорожити святинями Вітчизни як особистими, розуміння сенсу життя, гармонійна єдність суспільного й особистого, інтелектуальне, духовне багатство, активне ставлення до добра й зла, гідність, почуття честі й обов'язку, усвідомлена та глибоко сприйнята громадянська позиція.

Громадянськість тісно пов'язана з патріотичним, інтернаціональним, політичним, моральним вихованням, оскільки належить до загальнолюдських цінностей, характеризуючи соціальну активність індивіда, тобто громадянськість як складний соціально-моральний феномен виявляється на різних рівнях: розвитку політичної свідомості і культури; засвоєння комплексу правових знань та обов'язків; особистісного присвоєння громадянських цінностей; включення особистості в систему відповідальної залежності і морального вибору в умовах суспільної практики та особистісних відносин (Л. Мединська) [3, с. 166–173].

Із вищезазначеного стає зрозуміло, що важливим чинником у формуванні та розвитку громадянськості молоді людини – майбутнього фахівця – має стати правове виховання, оскільки через вивчення і усвідомлення законів, прав і обов'язків людина вчиться бути громадянином.

За визначенням М. Фіцули, правове виховання – це виховна діяльність школи, сім'ї, правоохоронних органів, спрямована на формування правової свідомості та навичок і звичок правомірної поведінки людини [5].

Необхідність організації правового виховання учнівської і студентської молоді зумовлена розбудовою правової держави, існування якої немислиме без відповідного рівня правової культури її громадян, трансформацією правової системи, необхідністю подолання правового нігілізму та правової неграмотності.

Правове виховання буде ефективним за умови вирішення наступних питань:

1. Озброєння молодих людей знаннями законів, підвищення їхньої юридичної обізнаності, систематичне інформування про актуальні питання права, адже правові знання є основою, на якій формується правова свідомість.

2. Формування в студентів правової свідомості – сукупності правових уявлень, поглядів, переконань і почуттів, що визначають ставлення особистості до вимог законів, регулюють її поведінку в конкретній правовій ситуації.

3. Формування в молоді поваги до держави і права, розуміння необхідності дотримання вимог законів. Такі якості виховують, розкриваючи соціальну суть і роль держави та права.

4. Вироблення навичок і умінь правомірної поведінки. Звичку і вміння дотримуватися вимог права і моралі слід розглядати як продукт свідомого ставлення молоді до визнання свого громадянського обов'язку, дотримання правових норм.

5. Формування нетерпимого ставлення до правопорушень і злочинності, прагнення протидіяти цим негативним явищам, вміння протистояти їм.

6. Подолання у правовій свідомості хибних уявлень, сформованих під впливом негативних явищ життя [5].

Для досягнення виховної мети важливим є не тільки набуття певних знань, але й навичок застосовувати їх на практиці, то ж для правового виховання провідними мають стати не тільки бесіди та інформаційні повідомлення, але й практичні заходи сучасного формату, такі як кейс-метод.

Кейс-метод або метод ситуаційних вправ є інтерактивним методом навчання, який дає змогу наблизити процес навчання до реального застосування набутих знань. Він сприяє розвитку винахідливості, вмінню вирішувати проблеми, розвиває здібності проводити аналіз і діагностику проблем [4].

Кейс-метод – це опис конкретної ситуації, який використовують як педагогічний інструмент, і який допомагає студентам: глибше зрозуміти

проблему, розвинути уявлення; отримати ґрунт для перевірки теорії, ідей як діяти в той чи іншій ситуації; пробудити інтерес, підіграти цікавість, заохотити мислення та дискусію; отримати додаткову інформацію, поглибити знання; переконатися у поглядах; розвинути і застосувати аналітичне і стратегічне мислення, вміння вирішувати проблеми і робити раціональні висновки, розвинути комунікаційні навички; поєднати теоретичні знання з реаліями життя, перетворити абстрактні знання у цінності і вміння студента.

Використовуючи кейс-метод під час правового виховання розробляється комплекс практичних задач пов'язаних із правовими аспектами професійної діяльності, побутовими юридичними питаннями які виникають у повсякденному житті, ситуаціями пов'язаними із захистом прав і свобод особистості. Ці ситуації можуть мати один чи декілька варіантів вирішення. Результати вирішення кожної ситуації обговорюються групою, визначається оптимальний алгоритм вирішення питання, шляхи досягнення найкращого результату.

Висновки. Отже, на нашу думку, процес формування громадянськості студентів буде ефективнішим, за умови впровадження в освітній процес інноваційних методів правового виховання, зокрема кейс-методу. Вирішуючи конкретно-практичні виховні ситуації молода людина набуває необхідних навичок і правових знань для того щоб стати повноцінним громадянином нашої держави.

Література

1. Бабакіна О. О. Формування громадянськості майбутнього вчителя початкових класів у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед наук: 13.00.04 / Бабакіна Оксана Олексіївна; Слов'ян. держ. пед. ун-т. – Слов'янськ, 2008. – 230 с.
2. Вернадский В. И. Философские мысли натуралиста / В. И. Вернадский. – М.: Наука, 1988. – 522 с.
3. Мединська Л. Б. Громадянськість як педагогічна категорія / Л. Б. Мединська // Вісник Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. – 2004. – № 1. – С. 166–173.
4. Пономарьова Г. Ф. Творча співпраця викладача і студента як запорука якісної підготовки майбутніх педагогів / Г. Ф. Пономарьова // Преподаватель как субъект и объект образовательного процесса. Век XXI: материалы Междунар. науч.-практ. конф., Харьков, 1 февр. 2012 г. – Х.: Изд-во НУА, 2012. – Ч. 2. – С. 118–124.
5. Правове виховання учнів: навч.-метод. посібник / М. М. Фіцула ; Ін-т змісту і методів навчання. – К.: [б.в.], 1997. - 147 с.

ПРАВОВОЕ ВОСПИТАНИЕ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ КАК ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ ИХ ГРАЖДАНСТВЕННОСТИ

М. В. Оганян

В статье автор раскрывает значение правового воспитания студенческой молодежи как эффективного фактора формирования их гражданской ответственности. Характеризуются структура и содержание понятия «гражданственность». Анализируются современные концепции решения проблемы воспитания гражданина-патриота, среди которых главное место занимает идея правового воспитания студентов. Эффективным методом достижения поставленной цели автор определяет кейс-метод и характеризует его.

Ключевые слова: гражданственность, правовое воспитание, кейс-метод.

LEGAL TRAINING OF STUDENT YOUTH AS A FACTOR OF FORMING THEIR CIVICISM

M. V. Ohanian

In the article the author reveals the importance of legal training of student youth as an effective factor of forming their civicism. The structure and content of the concept «civicism» are characterized. The modern conceptions of solving the problem of educating a citizen-patriot are analysed, among which the idea of legal training of students occupies the main place. The author determines the case method and characterizes it as an effective one for achieving the goal.

Key words: Civicism, legal training, case method.

Оганян Марія Володимирівна – викладач циклової комісії туризму, готельно-ресторанної справи та соціально-гуманітарних дисциплін Харківського торговельно-економічного коледжу Київського національного торговельно-економічного університету (м. Харків, Україна). E-mail: skykinam@mail.ru

Ohanian Mariia Volodymyrivna – Lecturer of the Chair of Tourism, Hotel and Restaurant Business, Social and Humanities of Kharkiv Trade and Economic College of the Kiev National University of Trade and Economics (Kharkiv, Ukraine). E-mail: skykinam@mail.ru